

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МЕДИКО – ПРИРОДНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник ректора
з навчальної роботи

Світлана ГІЛІНА

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 Психологія

Освітня програма: Психологія

Робоча програма навчальної дисципліни «Вікова психологія» для студентів ступеня вищої освіти «бакалавр».

За спеціальністю 053 «Психологія»

Розробник: Петьков В.А. – доцент

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від 27.08.23р.

Завідувач кафедри психології Петьков В.А.

Робочу програму погоджено Вченою радою університету

Протокол № 2 від 28.08.23р.

Голова Вченої ради Михайло Волков

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 8	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Цикл професійної підготовки	
	Спеціальність (професійне спрямування): 053 «Психологія»		
Мова викладання – Українська мова	Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський) рівень	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 240		3-й	
Тижневих годин для: ОФН – 4		Семестр	
		6-й	
		Лекції	
		54 год.	
		Лабораторні	
		-	
		Семінарські	
		52 год.	
Самостійна робота			
134 год.			
Вид контролю:			
Іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для очної форми навчання 240 – год.: 106 год. – аудиторні заняття, 134 год. – самостійна робота (44 % до 56 %).

1. Мета та завдання навчальної дисципліни «Вікова психологія»

Мета курсу - є забезпечення майбутніх соціальних педагогів та психологів теоретичними знаннями з основ вікової та педагогічної психології;

озброєння студентів знаннями психологічних закономірностей розвитку особистості на різних етапах онтогенезу;

ознайомлення студентів із знаннями щодо закономірностей та особливостей навчання і виховання, а також здійснення практичної підготовки студентів для роботи з людьми різних вікових категорій.

Основні завдання курсу:

1. Ознайомити слухачів з основами поняттями, принципами, концепціями вікової та педагогічної психології.

2. Висвітлити специфіку психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу, підходи до періодизації психічного розвитку особистості та основні психологічні закономірності процесу навчання та виховання.

3. Виробити у студентів ряд умінь та навичок застосування набутих знань у практичних сферах своєї діяльності, активізувати особистісний та творчий потенціал майбутнього фахівця

Дисципліна «Вікова психологія» базується безпосередньо на знаннях та навичках, отриманих при вивченні дисциплін на попередніх курсах, а саме: генетична психологія, психологія в інклюзивній освіті, міжособистісне спілкування та практикум із загальної психології.

Під час вивчення дисципліни «Вікова психологія» у здобувачів вищої освіти мають сформуватися наступні компетентності:

Загальні:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 10. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові:

ФК 01. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

ФК 02. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

ФК 03. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

ФК 04. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

ФК 10. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

ФК 12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

ФК 13. Здатність розробляти та реалізовувати типові програми, спрямовані на профілактику відхилень у соціальному та особистісному статусі, психічному та професійному розвитку людини.

ФК 14. Здатність визначати й пояснювати психологічні механізми формування, функціонування та розвитку психічних явищ, процесів, властивостей, виокремлювати причини та фактори, що диференціюють характер їх індивідуального функціонування та розвитку.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні досягнути таких програмних результатів навчання:

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання .

ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань для розуміння спеціальних розділів психології з метою майбутньої спеціалізації та освоєння міждисциплінарного зв'язку.

ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технології для вирішення професійних завдань.

ПРН 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу літературних джерел, включаючи спеціальну термінологію для проведення дослідження.

ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх роз'яснення.

ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПРН. 19. Враховувати індивідуальну варіативність становлення людини як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 240 год. / 8 кредитів ECTS.

3.Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Теоретичні основи вікової психології

Тема 1. Вікова психологія як наука

Поняття вікової психології та психології вікового розвитку, загальне і відмінне їх змісту. Предмет вікової психології. Завдання вікової психології. Методологічні завдання (рушійні сили психічного розвитку людини; співвідношення навчання і розвитку; проблема вікової періодизації тощо). Теоретико-пізнавальні завдання (збільшення знань про загальні закономірності та механізми розвитку психіки дитини; розробка понятійного апарату тощо). Практичні завдання (організація оптимальних форм дитячої діяльності та спілкування; проблема психологічної допомоги в періоди різних вікових криз; гуманізація навчально-виховного процесу; проблема важких дітей). Галузі вікової психології: дитяча психологія, психологія молодшого школяра, психологія підлітка, психологія ранньої юності, психологія дорослої людини, геронтопсихологія (психологія старості). Історія виникнення і розвитку вікової психології як науки. Міжпредметні зв'язки вікової психології з іншими науками. Методологічні принципи та методи вікової психології. Класифікація методів вікової психології. Група методів за ціллю і задачами дослідження: 1) описові (неекспериментальні): спостереження; бесіда; анкета; вивчення продуктів діяльності; 2) діагностичні (вимірювальні): тести; 3) пояснювальні (експериментальні): природній експеримент; моделюючий експеримент; лабораторний експеримент; 4) перетворюючі (формуючі): навчаючий експеримент; виховуючий експеримент. За організацією дослідження: повздовжній зріз (лонгітюдний метод), поперечний зріз, кафедри загальної, вікової та педагогічної психології комплексне дослідження.

Кредит 2 Порівняння напрямків вікової психології

Тема 2. Основні напрямки зарубіжної та вітчизняної вікової Психології

Психоаналіз про закономірності психічного розвитку. Предмет дослідження: глибинні почуття і переживання людини. Два відкриття: відкриття позасвідомого і відкриття сексуальної основи людини. Критерії виділення стадій психосексуального розвитку. Оральна, анальна, фалічна, латентна, генітальна стадії психічного розвитку. Розвиток особистості на основі 4 джерел напруги: 1) процесів фізіологічного росту; 2) фрустрацій; 3) конфліктів; 4) загроз. Два методи вирішення фрустрації, конфлікти і тривоги: ідентифікація, заміщення. Е. Еріксон. Розвиток особистості як закономірна зміна етапів, на кожному з яких відбувається якісне перетворення внутрішнього світу і поведінки людини. Стадії психосоціального розвитку за Е. Еріксоном: орально-сенсорна; м'язево-анальна; локальногенітальна; латентна; підлітковий вік і рання юність; рання дорослість; дорослість; зрілість. Біхевіоризм (Дж. Уотсон, Дж. Годфруа, К. Флейк-Хобсон, Б. Скіннер) про особливості розвитку дитини. Основні положення теорії соціального

научіння. Три способи формування поведінки: позитивне і негативне підкріплення, покарання, відсутність підкріплення. Генетична психологія про закономірності розвитку інтелекту. Гуманістична психологія (К. Роджерс, А. Маслоу, В. Франкл, С. Сатір, Ш. Бюлер) про закономірності дитячого розвитку. Культурно-історична концепція Л.С.Виготського. Морфофізіологічні особливості мозку і спілкування – умови розвитку дитини. Навчання – рушійна сила розвитку. Основна закономірність онтогенезу психіки: інтеріоризація дитиною структури її зовнішньої, соціально – символічної (спільної з дорослим і опосередкованої знаками) діяльності. Суть і зміст культурного розвитку поведінки. Виховання як штучне оволодіння природними процесами розвитку. Психологія ставлення про закономірності дитячого розвитку (В.М. Мясищев). Розвиток людини як формування її видів ставлення. Види і характер ставлення. Розвиток ставлення. Виховання як процес взаємодії вихователя і вихованця. Взаємовідносини як умова взаємодії та її результат. Діяльнісний підхід до аналізу психіки дитини

Кредит 3. Психічний розвиток новонародженої дитини в розгляді вікової психології

Тема 3. Особливості психічного розвитку новонародженого та немовляти

Пренатальний період розвитку. Криза новонародженості. Фаза новонародженого. Соціальна ситуація розвитку новонародженого: дитина психологічно злита з матір'ю, єдність: “Дорослий → Дитина”. Основні новоутворення: розвивається акт сприймання, з'являється наслідування та акт пізнання, зорові та слухові зосередження, активний інтерес до оточення, комплекс поживлення (емоційна і рухова реакція на обличчя матері). Анатоомофізіологічна характеристика і функціонування головного мозку дитини в період новонародженості. Основне протиріччя: дитина психологічно злита з матір'ю, але немає засобів для спілкування з дорослими. Немовлята. Загальна характеристика анатоомо-фізіологічного розвитку немовляти. Соціальна ситуація розвитку: життя залежить від дорослого, але дитина стає активною, зв'язаною з предметним світом. “Дорослий ↔ Дитина”. Залежність ставлення до предмету від спільного переживання ситуації з іншою людиною. Психічний розвиток дитини першого року життя. Розвиток форм спілкування протягом першого року. Формування сенсорної і моторної сфер немовляти. Розвиток мовлення у немовляти. Основні новоутворення: емоційно забарвлене самовідчуття, автономне мовлення, поведінка за уявленням, первинне усвідомлення психологічної спільності, усвідомлення “ми”, розвивається уявлення про власне тіло, фізична емансипація. Основне протиріччя віку: потреба в пізнанні предметного світу і відсутність засобів пізнання. Криза першого року життя

Кредит 4. Психічний розвиток дитини від народження до вступу в школу

Тема 4. Психологія підлітка

Особливості фізичного і фізіологічного розвитку підлітка. Статеве дозрівання. Вплив статевого дозрівання на появу почуття власної дорослості, появу інтересу до представників протилежної статі, пробудження нових романтичних почуттів і переживань. Активізація діяльності гіпофізу. Інтенсивний фізичний і фізіологічний розвиток. Перебудова моторного апарату. Перебудова нейрогуморальних співвідношень. Соціальна ситуація розвитку підлітка. Теоретичні підходи до проблеми «кризи» в підлітковому періоді. Переорієнтація спілкування з дорослими на спілкування з ровесниками. Перебудова взаємин з дорослим. Емансипація дитини від батьків. Спілкування з однолітками як провідна діяльність підліткового віку. Особистісний розвиток підлітка. Основні потреби підліткового віку: 1) потреба у самовираженні; 2) потреба уміти щось робити; 3) потреба щось значити для інших; 4) потреба рівноправного спілкування з дорослими; 5) посилення статевої ідентифікації. Формування життєвих цінностей. Становлення „Я” підлітка. Стадії розвитку самооцінки підлітка. Стадії розвитку особистісної рефлексії. Особливості навчальної діяльності підлітка. Розвиток когнітивної та емоційновольової сфер в підлітковому віці. Новоутворення підліткового періоду: почуття дорослості, потреба в самореалізації та суспільному визнанні, прагнення до самоствердження, моральний характер самосвідомості, вміння підпорядковуватись нормам колективного життя.

Кредит 5 . Психологія дорослої людини

Тема 5. Загальна характеристика дорослого періоду життя

Дорослість як предмет психологічного дослідження. Біологічні, психічні, духовні аспекти життя людини. Фактори і закономірності розвитку дорослого. Психічна зрілість: зміст і структура. Проблеми періодизації психічного розвитку дорослої людини.

Періоди і фази дорослості. Анатомо-фізіологічні особливості дорослості. Психосоціальний та пізнавальний розвиток дорослості. Проблема психічного здоров'я. Кризи дорослості: криза спустошеності, криза безперспективності, кризи здоров'я, кризи значущих стосунків, кризи особистісної автономії, кризи самореалізації, кризи життєвих помилок.

Кредит 6. Загальні питання педагогічної психології

Тема 6. Соціально-психологічні та вікові аспекти виховання

Самовиховання. Завдання самовиховання. Структура самовиховання. Джерело процесу самовиховання. Потреба в самовихованні. Розвиток мотивації роботи над собою. Мотиви самовиховання: особистісні; вузько соціальні; широко соціальні. Етапи самовиховання. Визначення цілі. Складання програми самовиховання, плану та правил. Прийняття рішення. Застосування методів самовпливу. Мобілізація своєї моральної вихованості

та емоційно-вольової активності. Підсумковий самоконтроль. Оцінка здійсненої роботи, аналіз перемог і невдач. Формування нової адекватної самооцінки. Основні методи самопізнання. Основні методи самоволодіння. Методи самостимулювання. Підходи до класифікації важких дітей (Хевітт і Дженкінс, П. Скотт, О.Є.Лічко, В.І.Абраменко, О.І.Селецький, Д.І.Фельдштейн). Основні причини появи важкої дитини: особливості сімейного виховання: низький педагогічний і культурний рівень батьків (порушення єдності вимог до дитини та їх послідовності; відсутність чіткої організації життя дитини; бездоглядність; відсутність належного статевого виховання; неправильне ставлення до дитини: придушення особистості, загрози, фізичні покарання, надмірна опіка); неблагополуччя сім'ї (конфліктність; аморальність; асоціальна поведінка батьків); особливості взаємодії педагога з дитиною; особливості особистості дитини; негативні приклади поведінки дорослих та референтних груп; спілкування з правопорушниками та з людьми, які мають шкідливі звички; неблагополуччя психологічного клімату в учнівському колективі, конфлікти з ровесниками; вплив засобів масової інформації; негативний вплив алкоголю і наркотиків; відхилення в психічному і фізичному розвитку. Ознаки соціальної та педагогічної запусченості дошкільнят: неуспішність у рольовій грі (труднощі в спілкуванні з ровесниками, діти віддають перевагу предметним іграм); невідповідність до навчання в школі (дисгармонія емоційно-вольової сфери, недостатньо розвинуті пізнавальні здібності та довільність поведінки, невміння спілкуватися з дорослими і дітьми); погана адаптація до перебування в дитячому садку; відхилення в поведінці (агресивність, гіперактивність); відставання в розвитку (пізніше починають ходити, говорити тощо).

Кредит 7. Виховання у віковій психології

Тема 7. Психологія самовиховання та перевиховання

Самовиховання. Завдання самовиховання. Структура самовиховання. Джерело процесу самовиховання. Потреба в самовихованні. Розвиток мотивації роботи над собою. Мотиви самовиховання: особистісні; вузько соціальні; широко соціальні. Етапи самовиховання. Визначення цілі. Складання програми самовиховання, плану та правил. Прийняття рішення. Застосування методів самовпливу. Мобілізація своєї моральної вихованості та емоційно-вольової активності. Підсумковий самоконтроль. Оцінка здійсненої роботи, аналіз перемог і невдач. Формування нової адекватної самооцінки. Основні методи самопізнання. Основні методи самоволодіння. Методи самостимулювання. Підходи до класифікації важких дітей (Хевітт і Дженкінс, П. Скотт, О.Є.Лічко, В.І.Абраменко, О.І.Селецький, Д.І.Фельдштейн). Ознаки соціальної та педагогічної запусченості дошкільнят: неуспішність у рольовій грі (труднощі в спілкуванні з ровесниками, діти віддають перевагу предметним іграм); невідповідність до навчання в школі (дисгармонія емоційно-вольової сфери, недостатньо розвинуті пізнавальні здібності та довільність поведінки, невміння спілкуватися з дорослими і

дітьми); погана адаптація до перебування в дитячому садку; відхилення в поведінці (агресивність, гіперактивність).

Кредит 8 . Особливості психічного розвитку дорослої людини

Тема 8. Розгляд особистості в дорослому віці

Дорослість - як стабільний період. Психологія дорослої особистості є одним з найменш розроблених розділів у віковій психології.

По визначенню Д. І. Фельдштейна, життя дорослої людини - це рух, зміна, розвиток.

Б. Г. Ананьєв показав розмаїтість підходів до вікової періодизації розвитку дорослої людини. Вікові межі дорослості визначаються комплексом соціальних і біологічних причин і залежать від конкретних соціально-економічних умов індивідуального розвитку людини.

Говорячи про особливості дорослого віку, А. А. Бодальов підкреслює, що для науки важливо простежити зв'язки між особливостями «акме» людини (вищий для кожної людини рівень у його розвитку, вершина його зрілості) і характером соціальної ситуації розвитку в цей період його життєвого шляху.

В історії розвитку вікової психології як галузі психологічної науки характеристики дорослих людей виконували функції еталонів стосовно різних періодів росту, дозрівання й формування особистості в роки дитинства, отрочтва і юності.

Період дорослості – як найбільш тривалий період онтогенезу.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин												
	очна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	сем	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Кредит 1.													
Тема 1. Вікова психологія як наука	30	6	8			16							
Разом за кредитом 1	30	6	8			16							
Кредит 2.													
Тема2. Основні напрямки зарубіжної та вітчизняної вікової психології	30	6	8			16							
Разом за кредитом 2	30	6	8			16							
Кредит 3.													
Тема 3. Особливості психічного розвитку новонародженого та немовляти	28	6	6			16							
Разом за кредитом 3	30	6	6			16							
Кредит 4.													
Тема 4. Психологія підлітка	28	6	6			16							
Разом за кредитом 4	28	6	6			16							
Кредит 5.													
Тема5. Загальна характеристика дорослого періоду життя	28	6	6			16							
Разом за кредитом 5	28	6	6			16							
Кредит 6.													
Тема 6. Соціально-психологічні та вікові аспекти виховання	32	8	6			18							
Разом за кредитом 6	32	8	6			18							
Кредит 7.													
Тема 7. Психологія самовиховання та перевиховання	32	8	6			18							
Разом за кредитом 7	32	8	6			18							
Кредит 8.													
Тема 8. Розгляд особистості в дорослому віці	32	8	6			18							
Разом за кредитом 8	32	8	6			18							
Всього	240	54	52			134							

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	
1.	Тема 1. Вікова психологія як наука	8
2.	Тема 2. Основні напрямки зарубіжної та вітчизняної вікової психології	8
3.	Тема 3. Особливості психічного розвитку новонародженого та немовляти	6
4.	Тема 4. Психологія підлітка	6
5.	Тема 5. Загальна характеристика дорослого періоду життя	6
6.	Тема 6. Соціально-психологічні та вікові аспекти виховання.	6
7.	Тема 7. Психологія самовиховання та перевиховання	6
8.	Тема 8. Розгляд особистості в дорослому віці	6
Всього		54

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Не передбачено навчальним планом	

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Не передбачено навчальним планом	

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
•	Тема 1. Вікова психологія як наука	16
•	Тема 2. Основні напрямки зарубіжної та вітчизняної вікової психології	16
•	Тема 3. Особливості психічного розвитку новонародженого та немовляти	16
•	Тема 4. Психологія підлітка	16
•	Тема 5. Загальна характеристика дорослого періоду	16

	життя	
•	Тема 6. Соціально-психологічні та вікові аспекти виховання.	18
•	Тема 7. Психологія самовиховання та перевиховання	18
•	Тема 8. Розгляд особистості в дорослому віці	18
Всього		134

8.Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

9.Методи навчання

Традиційні методи навчання:

пояснювально-ілюстративний метод – студенти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через електронний посібник в «готовому» вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення; застосовується для передачі великого масиву інформації;

репродуктивний метод – застосування вивченого на основі зразка або правила, діяльність студентів носить алгоритмічний характер, тобто дія виконується на основі інструкцій, приписів, правил в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях;

метод проблемного викладу – використовуючи різноманітні джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб вирішення поставленого завдання, студенти як би стають свідками й співучасниками наукового пошуку;

частково-пошуковий, або евристичний, метод – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок, процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно направляється й контролюється педагогом або самими студентами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками, найчастіше застосовується як спосіб активізації мислення, порушення інтересу до пізнання на практичних заняттях і колоквіумах;

дослідницький метод – після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й вимірювання й виконують інші дії пошукового характеру; ініціатива, самостійність, творчий пошук проявляються в дослідницькій діяльності найбільш повно.

Активні методи навчання:

практичні вправи, у процесі виконання яких студенти моделюють свої дії у різних навчальних і виховних ситуаціях майбутньої професійної діяльності;

аналіз конкретних ситуацій як індивідуально, так і в малих навчальних групах (6-8 осіб), у ході розбору яких студенти не тільки вчаться формулювати проблеми й ухвалювати рішення щодо них, але й виробляють ряд важливих навичок в області міжособистісної комунікації, групової роботи й лідерства;

робота в малих навчальних групах, у ході якої студенти виконують практичні вправи, розбирають конкретні ситуації, готують групові проекти й беруть участь у ділових іграх; така робота допомагає студентам освоювати рольову поведінку, учитися ефективному спілкуванню й обміну досвідом, виробляти лідерські якості.

ділові ігри носять комплексний характер і проводяться для студентів на основі закордонних методик, сприяючи більш глибокому розумінню й ефективному закріпленню вивчених ними дисциплін.

Широко використовуються методи відео й комп'ютерної комунікації.

10.Методи контролю

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-трансферною системою здійснюється шляхом поточного, кредитного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного і підсумкового контролю знань (іспиту).

Форма поточного контролю – усне опитування, тестування на практичних заняттях, виконання індивідуальних завдань.

Періодична форма контролю – виконання комплексних контрольних робіт, розробка проектів, колоквиуми, творчі роботи.

Форма підсумкового контролю – іспит на основі суми балів набраних за кожний кредит та складання власне іспиту.

Критеріями оцінювання є:

а) при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мови; впевненість, емоційність та аргументованість; використання основної та додаткової літератури; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;

б) при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання; цілісність, систематичність, логічна послідовність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи; підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки.

Шкала оцінювання ECTS таким чином:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Питання до іспиту

1. Предмет та завдання вікової психології.
2. Методи вікової психології.
3. Формуючий експеримент як основний метод вікової психології.
4. Біогенетичний підхід до розуміння психічного розвитку.
5. Соціогенетичний підхід до розуміння психічного розвитку.
6. Теорії конвергенції двох факторів.
7. Проблема психічного розвитку з позицій класичного психоаналізу.
8. Психогенетична концепція психічного розвитку Е.Еріксона.
9. Періодизація психічного розвитку Е.Еріксона.
10. Епістемологічна концепція психічного розвитку Ж.Піаже.
11. Періодизація психічного розвитку Ж.Піаже.
12. Концепція соціально-історичної обумовленості розвитку психіки А.Валлона.
13. Культурно-історична теорія Л.С.Виготського про питання вікового розвитку.
14. Розробка проблеми періодизації психічного розвитку Л.С.Виготським.
15. Поняття зони найближчого розвитку.
16. Роль навчання у психічному розвитку.
17. Роль предметної діяльності у психічному розвитку дитини.
18. Розробка проблеми періодизації психічного розвитку О.М.Леонтьєвим.

19. Розуміння умов, джерел, факторів та рушійних сил психічного розвитку у вітчизняній психології.
20. Розробка проблеми періодизації психічного розвитку Д.Б.Ельконіним.
21. Гіпотеза Д.Б.Ельконіна про соціально-історичне походження періодів дитинства.
22. Основні етапи психологічного дослідження.
23. Сторони спілкування.
24. Види пам'яті.
25. Гіпотеза Б.Д.Ельконіна про кризу сучасного дитинства .
26. Криза новонародження.
27. Взаємодія дитини і дорослого у віці немовляти.
28. Основні напрямки розвитку у віці немовляти.
29. Основні новоутворення віку немовляти.
30. Криза одного року.
31. Ведуча діяльність ранішнього дитинства.
32. Основні напрямки розвитку у ранішньому дитинстві.
33. Основні новоутворення ранішнього дитинства.
34. Криза трьох років.
35. Ведуча діяльність дошкільного віку.
36. Основні напрямки розвитку у дошкільному віці.
37. Основні новоутворення дошкільного віку.
38. Роль дитячої спільноти у розвитку дитини у дошкільному віці.
39. Проблема готовності до навчання у школі.
40. Криза семи років.
41. Ведуча діяльність молодшого шкільного віку.
42. Гіпотеза Д.Б.Ельконіна - В.В.Давидова про зміст навчання як джерело розумового розвитку.
43. Особливості взаємодії з ровесниками та дорослими у молодшому шкільному віці.
44. Основні напрямки розвитку у молодшому шкільному віці.
45. Основні новоутворення молодшого шкільного віку.
46. Теорії підліткового віку.
47. Особливості стосунків з дорослими у підлітковому віці.
48. Основні напрямки розвитку у підлітковому віці.
49. Розвиток самосвідомості у підлітковому віці.
50. Основні новоутворення підліткового віку.
51. Ведуча діяльність та проблема життєвого самовизначення у юнацькому віці.
52. Особливості взаємовідносин з дорослими та ровесниками у юнацькому віці.
53. Розвиток особистості та самосвідомості у юнацькому віці.
54. Основні новоутворення юнацького віку.
55. Свідомість як форма відображення людиною дійсності. Структура свідомості.
56. Риси характеру та закономірні зв'язки між ними.

57. Поняття про уяву.
58. Предмет та завдання вікової психології.
59. Основні категорії вікової психології.
60. Галузі вікової психології.
61. Міжпредметні зв'язки вікової психології з іншими науками.
62. Принципи вікової психології (детермінізму, розвитку, єдності психіки та діяльності, системності, об'єктивності, особистісного підходу).
63. Класифікації методів дослідження.
64. Специфіка застосування традиційних методів дослідження у роботі з дітьми.
65. Спеціальні методи дослідження вікової психології.
66. Історія та сучасний стан вікової психології.
67. Зарубіжна психологія. Вплив еволюційних ідей на становлення дитячої психології.
68. Щоденники спостережень за розвитком дітей (І.Тен, Ч.Дарвін, В.Прейсер). Внесок А.Біне, Е.Клапареда у розвиток дитячої психології.
69. Натуралістичні концепції онтогенезу людини (Ст.Хол, Дж.Болдуїн, К.Грос).
70. Нормативний підхід до психічного розвитку А.Геззела.
71. Теорія трьох ступенів дитячого розвитку К.Бюлера.
72. Соціологічний (культурологічний) підхід до онтогенезу психіки людини. Французька соціологічна школа (Е.Дюркгейм, П.Жане), французька генетична психологія (А.Валлон, Р.Заззо).
73. Американська школа культурної антропології (Ф.Боас). Кроскультурні дослідження закономірностей розвитку та виховання дітей (М.Мід).
74. Сучасна зарубіжна психологія розвитку.
75. Психоаналітичні теорії розвитку людини (З.Фрейд, А.Адлер, Е.Еріксон).
76. Диспозиційна концепція розвитку Г.Олпорта.
77. Теорія соціального наочіння у сучасній американській психології (Р.Сірс, А.Бандура).
78. Міжкультурні дослідження пізнавального розвитку дітей Дж. Брунера. Женевська школа генетичної психології Ж. Піаже.
79. Становлення вітчизняної вікової психології у середині 50-х – на початку 70-х років XIX ст. Питання психології розвитку у працях М.Пирогова, К.Ушинського, М.Весселя, П.Юркевича, П.Лесгафта, П.Каптерева, М.Ланге, А.Нечаєва, А.Лазурського, М.Рум'янцева.
80. Експериментальний період у становленні психології розвитку (А.Сікорський).
81. Організаційний період у розвитку вікової психології (П.Каптерев, А.Нечаєв, В.Бехтерев).
82. Становлення вітчизняної вікової психології у середині 50-х – на початку 70-х років XIX ст. Питання психології розвитку у працях М.Пирогова, К.Ушинського.

83. Експериментальний період у становленні психології розвитку (А.Сікорський).
84. Організаційний період у розвитку вікової психології (П.Каптерев, А.Нечаєв, В.Бехтерев).
85. Внесок у психологію розвитку людини М.Басова, П.Блонського, Л.Виготського, А.Лурія, А.Смірнова, І.Соколянського, С.Рубінштейна.
86. Павлівський період у психології розвитку (1940–1960 рр.).
87. Проблеми психології розвитку у працях С.Рубінштейна, Г.Костюка, О.Леонтєва, Б.Ананьєва, О.Запорожця, О.Люблінської, Н.Менчинської).
88. Експериментально-психологічна розробка проблем психології розвитку у 1960–1990-х роках.
89. Теоретико-експериментальні дослідження 5 Л.Занкова, Д.Ельконіна В.Давидова проблем розвиваючого навчання.
90. Вивчення закономірностей та особливостей розвитку дітей на різних етапах онтогенезу

13. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс вікової психології
2. Опорний конспект з лекцій вікової психології.
3. Методичні рекомендації до підготовки практичних занять та самостійної роботи з дисципліни вікової психології.

14. Рекомендована література

Основна

1. Булах І. С. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: Навчально-методичний посібник / І. С. Булах, Л. В. Долинська; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ: НПУ, 2002. - 114 с.
2. Видра О. Г. Психологічна культура особистості майбутнього вчителя трудового навчання: Монографія. - Чернігів: Чернігівський державний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2008. - 164 с.
3. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник. / За ред. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднічук та ін. - К.: Просвіта, 2001. - 416 с.
4. Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2001. - 112 с.
5. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 128 с.
6. Психологія: Підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. - 3-тє вид. стереотип. - К.: Либідь, 2001. - 560 с.
7. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навчальний посібник. - К.: Академвидав, 2005. - 360 с.

Додаткова

1. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / [О. В.Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднічук та ін.] — К.: Просвіта, 2001.— 416 с.

2. Кутішенко В. П. Психологія розвитку та вікова психологія: практикум: навч. посіб. / В. П. Кутішенко, С. О. Ставицька. – К.: Каравела, 2009. – 448 с.
3. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навч. посіб. / Таїсія Миколаївна Лисянська. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – К.: Каравела, 2012. – 264 с.
4. Мартинюк І. А. Психологічна допомога людям похилого віку або практикум з геронтопсихології / Ірина Анатоліївна Мартинюк // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – № 1. – С. 32–38; № 2. – С. 15–18.
5. Савчин М. В. Вікова психологія: навч. посіб. / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К.: Академвидав, 2005. – 360 с.
6. Савчин М. В. Педагогічна психологія: навч. посіб. / Мирослав Васильович Савчин. – К.: Академвидав, 2007. – 422 с.

Інформаційні ресурси

- 1.www.nubip.edu.ua
- 2.<http://padabum.com> 3.
- 3.<http://www.many-books.org>
- 4.<http://meduniver.com>
- 5.<http://mirknig.com>
- 6.<http://www.booksmed.com>
- 7.<http://bookday.net>
- 8.<http://www.twirpx.com>